

ПИТАННЯ БЕЗПЕКИ ЖИТТЯ ТА ДІЯЛЬНОСТІ МАЛОМОБІЛЬНИХ ГРУП НАСЕЛЕННЯ

Фесенко О.О.,

канд. техн. наук., доцент

Одеська національна академія харчових технологій

Лисюк В.М.,

канд. техн. наук., доцент

Одеська національна академія харчових технологій

Закон України «Про внесення змін до Закону України "Про регулювання містобудівної діяльності" щодо посилення захисту осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення при здійсненні містобудівної діяльності» (2020р.) визначає поняття маломобільних груп населення як осіб, що відчують труднощі при самостійному пересуванні, одержанні послуги, необхідної інформації або при орієнтуванні у просторі, зокрема особи з інвалідністю, особи з тимчасовим порушенням здоров'я, вагітні жінки, громадяни похилого віку, особи з дитячими візками [1]. За статистикою близько 30 - 50 % українців можуть вважатись в той чи іншій мірі маломобільними. Функціональні обмеження можуть бути пов'язані з фізичними особливостями людини (інвалідність, літній вік або дитина до 7 років, нестандартні розміри тіла) або її тимчасовими станами (вагітність, хвороба, травма,

стрес). Й таким чином обмеження мобільності можуть бути постійними або тимчасовими.

Життєдіяльність такої групи населення, як правило, залежить від пристосованості навколишнього середовища до їхніх потреб та від допомоги оточуючих людей. Існують бар'єри, які заважають маломобільним людям, а саме:

- відсутній доступ до веб-сайтів (особливо для людей з вадами зору);
- важкість отримання інформації (відсутні субтитри, сурдопереклад, аудіокоментарі, написи шрифтом Брайля; дрібний, не контрастний шрифт текстів);
- складність орієнтування у зв'язку із нестачею інформації; невдало сконструйовані приміщення або предмети.

Такі бар'єри створюють серйозні проблеми для життя та діяльності маломобільних груп населення, а інколи й для особистої безпеки. Для вирішення цього питання розроблено Національну стратегію із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року, метою якої є створення фізичного, інформаційного, цифрового, соціального та громадянського, економічного та освітнього безбар'єрного середовища для всіх груп населення, особливо маломобільних [2].

В основі Стратегії лежать провідні документи: Конвенція про права осіб з інвалідністю (ратифікована Законом України від 16 грудня 2009 р.); Європейська соціальна хартія (переглянута) (ратифікована Законом України від 14 вересня 2006 р.); Конвенція ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (1999р.); міжнародна ініціатива «Партнерство Біарріц».

Концепція про права осіб з інвалідністю наголошує на необхідності вжити державами відповідних заходів для забезпечення доступу людей з обмеженими фізичними можливостями до фізичного середовища, транспорту, інформаційних та комунікаційних технологій та до інших об'єктів та послуг, що відкриті для громадськості. Така доступність може забезпечуватись шляхом «універсального дизайну» та «розумного пристосування».

Розглянемо в якості прикладу вимоги діючого в Україні законодавства щодо доступності закладів ресторанного бізнесу та готельних підприємств для маломобільних груп населення.

На автостоянках при закладах ресторанного господарства для особистого транспорту осіб з інвалідністю із загальної кількості місць слід виділяти за їх місткості: менше 100 місць - не менше 1 місця; від 100 до 200 місць - не менше 15 % місць; більше 250 місць - не менше 10 % місць [3].

У доступних для таких груп населення закладах ресторанного господарства при обслуговуванні офіціантами не менше 5 % кількості місць в залах повинно бути пристосовано для обслуговування відвідувачів на кріслах-колясках.

Обладнання місць, пристосованих для маломобільних груп населення, розміщують на основному поверсі, переважно першому. Шляхи руху і проходи між столиками повинні бути такими, щоб забезпечували можливість проходження таких відвідувачів у тому числі й тих, що пересуваються на кріслах-колясках, до призначених для них місць обслуговування.

У закладах ресторанного господарства і їх зонах, призначених для спеціалізованого обслуговування маломобільних відвідувачів, бажано передбачати

обслуговування офіціантами. Обідні зали мають бути розміщені тільки на першому поверсі за умови відсутності в будівлі пасажирських ліфтів. Площа таких обідніх залів визначається, виходячи з нормативу площі не менше 3 м² на місце. У закладах з самообслуговуванням рекомендується відводити до 10 % місць, але не менше одного для осіб, що пересуваються на кріслах-колясках, і сліпих з площею не менше 3 м² на кожне місце.

Відповідно повинні бути влаштовані гардеробні стойки в місцях обслуговування маломобільних груп населення пов'язаних з тривалим перебуванням відвідувачів. Так само необхідно враховувати особливі вимоги до вестибюлів, холів, аванзалів, туалетних і умивальних кімнат та інших допоміжних приміщень.

У готелях також повинні бути забезпечені зручні умови доступу і безпечного комфортного проживання для даної категорії гостей [4]. При цьому слід передбачати резерв одно- і двомісних номерів з відповідним обладнанням, шириною проходів і дверних прорізів, а також пристрої для безперешкодного пересування інвалідів по горизонтальних і вертикальних комунікаціях.

Ганки основних входів обладнуються пандусами з уклоном не більше 1:12. Ганки і пандуси з висотою верхньої позначки від землі більше 0,45 м повинні мати огорожу.

Система відчинення, фіксації і зачинення дверей центрального входу повинна забезпечувати маломобільним групам населення безпечний безперешкодний вхід до будинку готелю.

Інформація про заклад ресторанного господарства (тип, клас, форма обслуговування, доступність для маломобільних груп населення), а також меню повинні бути легко визначуваними і доступними для осіб з інвалідністю на кріслі-колясці і з вадами зору. Теж саме стосується й необхідності інформування про об'єкти готельного бізнесу. Специфічні засоби інформації для маломобільних групи населення, такі як тактильні елементи доступності, тактильні смуги, тактильні інформаційні покажчики, візуальні елементи доступності та аудіо покажчики, повинні вирішуватися у відповідності до основної дизайнерської концепції інтер'єру.

Важлива увага повинна приділятися забезпеченню пожежної безпеки будівель з урахуванням мобільності такої групи населення [5].

Місця обслуговування та (або) постійного перебування осіб з числа маломобільних груп населення розташовують на мінімально можливих відстанях від евакуаційних виходів із приміщень, з поверхів і з будівлі назовні. При цьому відстань від дверей приміщення з перебуванням таких осіб, що виходить у тупиковий коридор, до евакуаційного виходу з поверху або назовні не повинна перевищувати 15 м, в інших випадках – 30 м [5].

У залах для глядачів місця маломобільних груп населення повинні розташовуватися в окремих рядах, які виходять на самостійний шлях евакуації, що не перетинається зі шляхами евакуації іншої частини глядачів. На трибунах спортивних споруд і спортивно-видовищних будівель такі місця слід передбачати в зоні, що безпосередньо прилягає до виходу на трибуну. Посадкові місця (столи) для осіб з інвалідністю у залах закладів ресторанного господарства слід розташовувати поблизу від евакуаційного виходу, але в непрохідній зоні.

Ширина (у просвіті) ділянок евакуаційних шляхів, які використовуються люди з особливими потребами, повинна бути в межах від 0,9 м до 1,8 м. На зовнішніх відкритих сходах шляхи евакуації маломобільних груп не допускається передбачати. Пандус, як шлях евакуації з вище розташованих поверхів у будівлі або споруді, які реконструюються, повинен бути безпосередньо зв'язаний через тамбур з виходом назовні.

Несучі конструкції пандусів слід виконувати з негорючих матеріалів з межею вогнестійкості не менше ніж R60. У будівлях I ступеня вогнестійкості несучі та огорожувальні конструкції приміщень з пандусами повинні мати межу вогнестійкості не менше ніж R150 (для колон), REI150 (для стін), EI150 (для перегородок).

Якщо при проектуванні неможливо забезпечити необхідний (розрахунковий) час евакуації, то для порятунку маломобільної групи населення на шляхах евакуації необхідно розмістити пожежобезпечну зону, з якої люди можуть евакуюватися більш тривалий час або знаходитися в ній до прибуття рятувальних підрозділів.

Гранично допустима відстань від найбільш віддаленої точки приміщення з перебуванням таких груп населення до дверей у пожежобезпечну зону повинна бути в межах досяжності за необхідний час евакуації.

Площа пожежобезпечної зони розраховується на всіх осіб з інвалідністю, що залишилися на поверсі. Питома площа, що припадає на одну людину, яка рятується, за умови можливості її маневрування, повинна бути (не менше, м²/люд) для особи у кріслі колісному - 2,40; особи у кріслі колісному із супровідним - 2,65; особи з інвалідністю, що переміщується самостійно - 0,75; особи з інвалідністю, що переміщується із супровідним - 1,00.

До складу пожежобезпечної зони можна включати площу прилеглої лоджії або балкону, які відокремлені протипожежними перешкодами від інших приміщень поверху. Пожежобезпечні зони розташовують поблизу вертикальних комунікацій, відокремлюють від інших приміщень і прилеглих коридорів протипожежними перешкодами, які мають межу вогнестійкості: стіни - REI90, перекриття - REI 60 (2-го типу), протипожежні двері і вікна - EI 60 (1-го типу) [5].

Усі громадські будівлі повинні бути обладнані системою оповіщення про пожежу та керування евакуацією людей.

Приміщення і зони громадських будівель і споруд, де перебувають маломобільні групи населення, і виробничі приміщення, що мають робочі місця для осіб з інвалідністю необхідно обладнати синхронною (звуковою і світловою) сигналізацією, яку підключеною до системи оповіщення про пожежу. Для аварійної звукової сигналізації застосовують прилади, що забезпечують рівень звуку не менше ніж 15 дБА протягом 30 с, при перевищенні максимального рівня звуку в приміщенні на 5 дБА.

Окремої уваги потребує питання регулювання та захисту праці осіб з інвалідністю, яке особливо гостро стоїть в сучасних умовах. Трудова діяльність таких представників маломобільних груп регулюється Законами України «Про охорону праці», «Про реабілітацію інвалідів», «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні», Кодексом законів праці про Україну [6].

Згідно з законодавством роботодавці, які використовують працю осіб з інвалідністю, зобов'язані створювати для них умови праці з врахуванням індивідуальних програм реабілітації та адаптації. Спеціальне робоче місце передбачає обладнання його спеціальним технічним оснащенням, пристосовуванням для праці особи з інвалідністю, враховуючи анатомічні дефекти та рекомендації медико-соціальної експертної комісії, професійні навички і знання працівника. А відповідно до ДБН В.2.2-40:2018 «Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення» ще на стадії проектування підприємств, установ і організацій є обов'язковим облаштування частини робочих місць для людей з інвалідністю [5]. Будівлі цих закладів повинні також мати безбар'єрний простір ззовні та всередині.

Окрім вищезазначеного, для такої категорії працюючих передбачено ряд соціальних пільг (неповний робочий день, додаткові відпустки, пільги по отриманню основних відпусток).

Вимоги щодо охорони праці вагітних жінок, які також входять до маломобільних груп населення, включають: заборону залучення їх до нічних, надурочних робіт, робіт у вихідні дні і направлення у відрядження; переведення таких жінок на легшу роботу, яка виключає вплив несприятливих виробничих факторів; зниження норм виробітку, норм обслуговування; гарантії при прийнятті на роботу і заборона звільнення; надання матеріальної допомоги тощо [6].

На сьогодні важливим є вдосконалення законодавчої бази, так як існують деякі суперечності між діючими вимогами нормативно-правових документів, що гальмує реалізацію в країні міжнародних норм. З метою прискорення формування безбар'єрного простору, доступної інфраструктури для маломобільних груп населення необхідно вирішувати наступні завдання: посилити відповідальність проектувальників, підрядників і власників зданих в експлуатацію об'єктів за створення комплексної доступності для людей з обмеженими можливостями; створити умови для отримання такою категорією населення інформації щодо доступності об'єктів інфраструктури (інформаційні покажчики на об'єктах, електронні мапи доступності міст); розвивати транспортну та вуличну інфраструктуру (забезпеченість спеціально обладнаними транспортними засобами, архітектурна реконструкція вулиць); активізувати моніторинг і контроль з боку органів державної влади та громадський контроль за реалізацією державної політики в цій сфері. Окремою задачею стоїть якісна підготовка спеціалістів в галузі будівництва, архітектури, транспорту, інженерно-технічних спеціальностей, готельно-ресторанної справи, виробництва медіапродукції в напрямку вміння створювати ними в своїй професійній діяльності безпечний безбар'єрний простір для маломобільних груп.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про внесення змін до Закону України "Про регулювання містобудівної діяльності». [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/473-20#Text>

2. Про схвалення Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року. Розпорядження Кабміну України від 12.04.2021р.

№366-р. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/366-2021-%D1%80#Text>

3. ДБН В.2.2-25:2009 Підприємства харчування (заклади ресторанного господарства). [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://dbn.co.ua/>

4. ДБН В.2.2-20:2008. Будинки і споруди. Готелі. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://dbn.co.ua/>

5. ДБН В.2.2-40:2018. Будинки і споруди. Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://dnop.com.ua/>

6. Закон України «Про охорону праці». [Електронний ресурс]. Режим доступу <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12#Text>